

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Суми
2024

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Ільницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 7 від 21.06.2024 р.)

**Суспільно-політичні процеси в Україні та світі:
історія, проблеми, перспективи** : матер. XI Всеукр. наук.-
практ. конф. (Суми, 28 травня 2024 р.) / ред. колегія :
В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін.
Суми : Сумський державний університет, 2024. 197 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи», присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2024
© Автори, 2024

БАБ'ЯК М. О., ДИКИЙ В. В.

Західноукраїнський національний університет

ДИПЛОМАТИЧНА СПІВПРАЦЯ УНР І ЗУНР У ДОБУ НАЦІОНАЛЬНО ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ

Із здобуттям Україною незалежності розпочався новий етап у розвитку історичної науки, відтак й історії взаємовідносин УНР і ЗУНР, що є невід'ємною складовою як історії національно-визвольних змагань 1917 – 1921 років, так і дипломатичної історії України в цілому.

Широкомасштабна агресія Польщі, підтримуваної Антантою, початковий період українсько-польської війни свідчили, що в одиночку молода галицька республіка з її набагато меншими людськими і економічними ресурсами здолати противника не зможе. Геополітична ситуація навколо ЗУНР спонукала шукати союзника, яким могла бути лише Наддніпрянська Україна. Керівництво держави, враховуючи прихильне ставлення її суспільства до утворення незалежної республіки галичан, сподівалося отримати перш за все військову і дипломатичну допомогу. Водночас, воно опиралося на значну підтримку населення Галичини та Буковини, яке з великим ентузіазмом зустріло утворення незалежної української держави в Наддніпрянщині, заходи її дипломатії на Брестській мирній конференції щодо самовизначення західноукраїнських земель. Ідеї соборності всіх українських етнічних земель в Галичині були надзвичайно розповсюджені і популярні [1, с.27].

Відтак, 10 листопада Українська Національна Рада на засіданні обговорила питання про союз із Наддніпрянською Україною. Перша дипломатична місія до Києва, яка започаткувала міждержавні стосунки, у складі О. Назарука і В. Шухевича прибула до Києва 11 листопада й провела переговори з гетьманом П.Скоропадським щодо надання військової та матеріально-технічної допомоги, які були в цілому успішними, але не були реалізовані внаслідок антигетьманського повстання Директорії УНР. 23 листопада до Наддніпрянщини виїхала друга дипломатична делегація у складі Д. Левицького та Л. Цегельського, що провела перемовини з лідерами Директорії УНР В. Винниченком і С. Петлюрою, котрі схвально прийняли пропозиції галичан щодо возз'єднання. Вже 1 грудня було укладено відомий «передвступний» договір між УНР і ЗУНР, в якому проголошувалося про намір Західноукраїнської Народної Республіки: «злитися в найкоротшій часі в одну велику державу з Українською Народною Республікою» [2, с. 45]. Водночас, УНР зобов'язувалася прийняти населення та територію ЗУНР як складову частину держави. Зважаючи на певні особливості регіону їй надавався статус територіальної автономії із своїм урядом й армією.

Після проголошення об'єднання виникла нагальна потреба узгоджувати і координувати зовнішню політику державних утворень та їх відомств закордонних справ. Отже, невдовзі відбулася широка нарада за участю представників урядів та дипломатичних служб УНР і ЗУНР, яка прийняла ухвалу про об'єднання передусім закордонних дипломатичних установ у загальноукраїнські.

Проаналізовуючи здобутки та втрати створення та існування загальноукраїнської дипломатичної служби, треба визнати, що цей процес був доволі суперечливим. У серпні 1919 р. міністр закордонних справ УНР В. Темницький відзначив: «інтеграція дипломатичних установ обох держав відбулася похапцем, маса справ залишилася нерегульованими. Хоч в засаді прийнято було, що армія і закордонна політика спільні, проте було дві армії і дві закордонні політики» [3, с. 68-69].

Військово-політична і дипломатична співпраця із УНР, яку Антанта не тільки не визнавала, але й вважала своїм противником; війна з Польщею, хоча й справедлива у захист незалежності; спільні з УНР бойові дії проти Добровольчої армії генерала А. Денікіна, – все це ставило ЗУНР у протистояння з Антантою, яка була єдиною силою, що могла позитивно вирішати східногалицьке питання. Зважаючи на військові поразки об'єднаних армій у війні з денікінцями та більшовиками та з метою ліквідації польського фронту, влітку і восени 1919 р. С. Петлюра таємно від галичан розгорнув переговори з Польщею, які 2 грудня закінчилися угодою про визнання Польщею Східної Галичини [4, с. 46].

Отже, укладення договору А. Лівницького з Варшавою та перехід Галицької армії у стан Добровольчої, еміграція уряду Петрушевича за кордон позначили у грудні 1919 р. розрив військово-політичних і дипломатичних стосунків між УНР і ЗУНР [5, с.140-141].

Остаточний кінець дипломатичної співпраці між УНР і ЗУНР практично закінчився Варшавськими угодами між С. Петлюрою та Ю.Пілсудським, яка визначила

неприйнятну для галичан згоду УНР на окупацію Польщею Східної Галичини та відмову від попередніх соборницьких актів. Однак опинившись в еміграції, уряд Є. Петрушевича та його зовнішньополітичне відомство і дипломатичний корпус, розгорнув самостійно активну діяльність спрямовану на відновлення незалежності Західноукраїнської Народної Республіки [6, с. 38].

Таким чином, характеризуючи загалом військово-політичний союз та дипломатичну співпрацю між ЗУНР і УНР, можна стверджувати, що незважаючи на невеликий термін, об'єднання в єдину українську державу відповідало вимогам часу і життєвим інтересам народу двох держав.

-
1. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. Львів, 1995. 362 с.
 2. Лозинський М. Галичина в рр. 1918-1920. Нью-Йорк, 1970. 228 с.
 3. Макачук С.А. Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР. Львів: Світ, 1997. 192 с.
 4. Дацків І. Головні напрями зовнішнього політичного курсу ЗУНР // «БІНТЕЛ» Журнал геополітичної аналітики. № 1 (9), 2018. С. 39-53.
 5. Васильківський Л. Роздуми на схилі життя (IV) / Сучасність. 1969. № 5. С. 103-114.
 6. Дацків І. Основні вектори зовнішньої політики ЗУНР (1918–1923 рр.) та формування дипломатичної служби // Емінак: науковий щоквартальник. 2018. – № 4 (24) (жовтень-грудень). Т. 1. С. 38–42.

ЗМІСТ

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ЛОКАЛЬНІ СТУДІЇ

Антонов Є. М.

Перебування Т. Г. Шевченка на Сумщині
у творчості Віри Юрченко 3

Власенко В. М.

З епістолярію Костя Мацієвича 1922 р. 9

Гаврилишин П. М.

Виявлені джерела до вивчення біографії
Богдана Гаврилишина 15

Герасимчук О. М.

Формування організаційно-правових основ
переселення козаків Північного Лівобережжя
України на Кубань у 1820–1825 рр. 20

Зінченко І. Д.

До питання про формування кордонів України
в 40-50-х роках ХХ ст.: огляд вибраної історіографії 27

Король В. М.

Село Блотниця Талалаївського району
1950–1960-х рр. у матеріалах усної історії 30

Котельницький Н. А.

Праці В. М. Хижнякова як джерело з історії формування
клерикальної політики земської ліберальної партії
Північної України (80-ті рр. XIX ст.) 43

Лобко Н. В.

Матеріали про військову службу як джерело
генеалогічної інформації 50

Медведєв І. А.

Події лютого-березня 2022 року в Тростянецькій
громаді Сумської області: хронологія та факти 55

Пономарьова К. О.

Історія військових поселень на території України:
до постановки проблеми 61

Шуть Т. І.

Соціально-економічне життя Сум у період німецької
окупації (за матеріалами газети «Сумський вісник») 65

Тихомиров К. В.

Жертви окупаційного нацистського режиму
на території України 70

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Андрощук В. П.

В'ячеслав Липинський на дипломатичній
службі Української держави 75

Баб'як М. О., Дикий В. В.

Дипломатична співпраця УНР і ЗУНР у добу
національно-визвольних змагань 80

Гончаренко А. В.

Радянська історіографія ролі Великої Британії в еволюції
колоніалізму наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. 84

Дацків І. Б., Проць В. В.

Міжнародна діяльність Лонгіна Цегельського 90

Зінченко І. Д.

Південно-західний кордон УРСР в 40-х роках ХХ ст.:
делімітація та демаркація 95

Іванов І. А.

Діяльність Оди Нобунаги по об'єднанню Японії 99

Мірошніченко А. В.

Роль Томаша Масарика в становленні
незалежної Чехословаччини 105

Назаров М. С.

Основні етапи російсько-української війни 2022-2024 рр. 110

<i>Порфілова М. В.</i> Зародження, формування і становлення соціальної політики	114
<i>Рагуліна А. В.</i> Смертна кара за кодексами законів Давньої Месопотамії	118
<u>КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ</u>	
<i>Антоненко П. Ю.</i> Коренізація як передумова розвитку українського мистецтва в 1920-1930-х роках	121
<i>Антонов Є. М.</i> Ілля Ріпін – український художник	125
<i>Гвоздицька С. М., Єсін А. І.</i> Особливості сучасного етапу розвитку витинанки на Сумщині	129
<i>Глушенок Н. М.</i> Висвітлення стану дослідження поняття міждисциплінарної інтеграції	135
<i>Дегтярьов С. І.</i> Проект Батуринського університету гетьмана Кирила Розумовського	140

- Дегтярєва Д. С.***
Відстоювання феміністичних поглядів у драматичній
поемі «Бояриня» Лесі Українки 149
- Калінін І. М.***
Правознавство в чоловічих гімназіях
кінця ХІХ – початку ХХ ст. 155
- Картава К. С.***
Ганна Затиркевич-Карпинська – громадська діячка
та особистість 161
- Кудінов Д. В.***
Пансіон Ганни Іванової в Сумах: нотатки до історії
жіночої освіти 167
- Маркович О. С.***
Значення творчості Василя Кричевського 174
- Струпінська Д. В.***
Неполітичні проекти Георгія Нарбути як
складова української національної культури
початку ХХ ст. 181
- Ярош Н. В.***
Виховний процес у навчальних закладах системи
державних трудових резервів СРСР (1940–1950-ті рр.) 189

Наукове видання

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 28 травня 2024 року)

Оригінал-макет підготовлено на
кафедрі історії СумДУ

Редколегія не несе відповідальності за точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Матеріали друкуються в авторській редакції. Точка зору редколегії не завжди збігається з точкою зору автора.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 16,77. Обл.-вид. арк. 19,83. Тираж 100 пр. Зам.№
Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.